

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

А Розглядається теоретичне обґрунтування технології формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. Аналіз науково-педагогічного дискурсу засвідчує, що реалізація формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів можлива за умови розроблення та впровадження спеціально скоректованої освітньої технології.

Ключові слова: лінгвокультурологічна компетентність, педагогічна технологія, професійна підготовка, професійна майстерність, майбутній вихователь.

Постановка проблеми. Найважливішим завданням професійної підготовки студентів – майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів (ДНЗ) у вищій є формування необхідного й достатнього рівня професійної компетентності.

Сучасному ДНЗ потрібні вихователі, яким властива інша типологічна структура особистості. Суб'єкт має постійно змінюватися, бути лабільним, здатним саморозвиватися і самовизначатися у різних ситуаціях, відкритим до соціального замовлення освіти (суб'єкт, що розуміє своє професійне призначення, сприймає педагогічну діяльність у якості важливого пріоритету, спроможний і готовий до постійного перенавчання і поновлення знань, умінь і навичок щодо організації навчальної діяльності дітей дошкільного віку).

На нашу думку, для засвоєння будь-якої педагогічної інновації є обов'язкові умови: рефлексія, розуміння та особистісна підготовленість, до того ж власна особистісна підготовленість до використання нововведень в освітньому процесі й стає головним гальмом упровадження нових педагогічних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що проблема формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ інтенсивно розглядається у різних аспектах. Проблема впровадження інноваційних педагогічних технологій щодо формування лінгвокультурологічної компетентності майбутнього фахівця інтенсивно розглядається у різних аспектах. Учені В. Андрущенко, Н. Астапова, М. Гриньова, І. Дичківська, В. Євдокімов, А. Іонова, А. Коломієць, В. Кононенко, С. Курбатов, О. Макарова, В. Маслова, І. Прокопенко, Г. П'ятакова, М. Суворова та ін. досліджують різні види інноваційних технологій навчання у вищій школі. Науковці, як правило, розробляють авторські технології, що поєднують у різні варіанти елементи апробованих технологій і зорієнтовані на реалізацію змісту й досягнення мети різнорівневого і різнопрофільного навчання. Для нашого дослідження педагогічна технологія є динамічна, гнучка система викори-

стання сукупності засобів, процедур, методичного інструментарію щодо забезпечення режиму найбільшого сприяння для реалізації індивідуальних інтересів студентів, продуктивної взаємодії суб'єктів освітнього процесу, спрямована на формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ у процесі фахової підготовки.

Мета статті – теоретично обґрунтувати педагогічну технологію формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів та вирішити її завдання: визначити етапи технологічного процесу, комплекс методів, форм роботи у процесі формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Застосовуючи термін «технологія» у педагогіці («педагогічна технологія», «технологія навчання», «технологія виховання», «освітня технологія»), треба враховувати, що технологія пов'язана з освітнім процесом – діяльністю викладача і студента – майбутнього фахівця дошкільної освіти, її структурою, засобами, методами і формами. Вона виступає як сукупність науково обґрунтованих способів організації педагогічної діяльності, здійснення яких приводить до оптимального розв'язання поставлених задач.

Термін «технологія» грецького походження й означає «знання про майстерність». Історично поняття «технологія» (грец. techne – мистецтво, майстерність і logos – слово, вчення) у значенні науки про майстерність виникло у зв'язку з технічним прогресом. Найзначущим воно є у виробничій діяльності, де технологія тлумачиться як сукупність знань про способи і засоби оброблення матеріалів, мистецтво володіння процесом. Технологічний процес завжди передбачає чітку послідовність операцій із використанням необхідних засобів (матеріалів, інструментів) за певних умов [1].

Проаналізувавши поняття «технологія» у психолого-педагогічній науці дійшли висновку, що однозначного визначення немає. Науковці розгля-

дають поняття «технологія» з трьох точок зору: з філософської, загальнонаукової і технічної. Деякі автори розглядають поняття «технологія» як засіб гарантованого досягнення дидактичних цілей і підкреслюють, що технологія завжди існує у будь-якому освітньому процесі. Інші дослідники визначають технологію як спосіб реалізації змісту навчання, передбаченого навчальними програмами, який є системою форм, методів і засобів навчання, що забезпечують найефективніше досягнення поставленої мети [3; 4]. Існує і третій підхід до трактування поняття «технологія»: її обґрунтовують як сукупність методико-організаційних дій педагога, спрямованих на оптимізацію освітнього процесу за допомогою технічних та інформаційних засобів навчання [2].

Таким чином, більшість тлумачень мають спільну рису: педагогічна технологія містить обґрунтований, логічний, послідовний зміст, що реалізується у практичній діяльності викладачів. Через аналіз взаємозв'язку засобів, методів і процесів, необхідних для створення організованого, цілеспрямованого впливу на навчальну аудиторію відбувається гарантоване досягнення наперед заданих цілей освітнього процесу.

На сучасному етапі розвитку педагогічна технологія функціонує на трьох рівнях: загальнопедагогічному (технологія цілісного освітнього процесу в регіоні, на певному освітньому рівні, у навчальному закладі), предметному (технологія вивчення певного навчального предмета), модульному.

Для конструювання педагогічної технології формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ у процесі фахової підготовки необхідно вирішити такі завдання:

Визначити етапи технологічного процесу формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ.

Теоретично обґрунтувати застосування зазначеної технології у процесі фахової підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Визначити комплекс методів, форм роботи у процесі формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ.

У процесі формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ використовуються лінгвістичні, культурологічні та соціологічні методи – методика контент-аналізу, фреймовий аналіз, нарративний аналіз, методи польової етнографії (опис, класифікація, метод пережитків тощо), відкриті інтерв'ю, застосовані в психології й соціології, метод лінгвістичної реконструкції культури; можна досліджувати матеріал як традиційними методами етнографії, так і прийомами експериментально-когнітивної лінгвістики, де найважливішим джерелом матеріалу виступають носії мови (інформанти). Дані методи вступають у відношення взаємодоповнюючої, особливої спряженості з різними пізнавальними принципами, прийомами, аналізу, що дозволяє лінгвокультурології досліджувати свій складний об'єкт – взаємодію мови та культури.

На нашу думку, нині пошук шляхів ефективної підготовки студентів у системі вищої освіти ведеться з позицій системного, особистісно-діяльнісного, технологічного, міжкультурного підходів тощо. Для нашого дослідження у якості теоретико-методологічного підґрунтя для розроблення технології формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ були обрані системно-діяльнісний (загальнонаукова основа), компетентнісний (теоретико-методологічна стратегія) і процесно-культурологічний (практико-орієнтована тактика) підходи.

Виявлення компонентів формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти передбачає розгляд поняття елемента як мінімального компонента технології або максимальної межі її розчленування. У якості компонентів виділяємо структурні блоки (мотиваційно-цільовий, змістовно-процесний і оцінно-результативний).

Структура процесу формування лінгвокультурологічної компетентності і являє собою організовану сукупність компонентів (етапів процесу) і зв'язків між ними, що забезпечують реалізацію спільної мети – досягнення студентами певного рівня сформованості лінгвокультурологічної компетентності.

Системний підхід у процесі вивчення лінгвокультурологічної компетентності дозволяє виділити методи психолого-педагогічних досліджень: професійні, культурологічні, лідерські та мотиваційні.

Проведений аналіз дозволив нам виділити наступні функціональні компоненти лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ:

– емоційно-оцінний – передбачає вміння студентів висловлювати думку, почуття, оцінки, емоції щодо проявів іншої лінгвокультури;

– інформаційно-комунікативний – означає здатність здійснювати процес передачі й прийому інформації у ситуаціях міжкультурної та професійної спрямованості;

– регулятивно-керуючий – проявляється в умінні студентів впливати на поведінку представників іншої лінгвокультури у процесі міжкультурної комунікації за рахунок регуляції власної поведінки і взаємної «підстроювання» дії.

Формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ забезпечується під впливом усіх компонентів освітнього процесу як єдиного цілого. Формами реалізації запропонованої нами педагогічної технології є аудиторна й самостійна робота студентів, самостійна робота їх під керівництвом викладача, позааудиторні виховні заходи. Аудиторні заняття мають на меті формування у студентів основних рис мовної особистості, що роблять їх здатними до адекватного соціальної взаємодії у різних ситуаціях спілкування. Ефективність аудиторної роботи залежить від збалансованості компонентів змісту освіти і вибору відповідних методів і прийомів навчання.

Для реалізації форм навчання нашої педагогічної технології обрані методи, спрямовані на забезпечення підготовки та самореалізації студентів в умовах полікультурного соціуму і міжкультурної комунікації з урахуванням відповідності та узгодженості потреб педагогічної теорії та практики, культурних і субкультурних процесів й особливостей міжкультурного спілкування. До таких методів відносимо дискусійний метод, лінгвосціокультурний метод, метод навчання культурі, мова якої вивчається, метод інтерактивного моделювання і діяльнісний метод.

Засобами організації процесу формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ виступають різні джерела навчальної інформації: підручники, навчальні посібники, навчальні аутентичні фільми, мультимедійні засоби навчання, а також комп'ютерне забезпечення.

Педагогічна технологія формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ графічно представлена на рис. 1. (с. 58).

Структурні і функціональні компоненти лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ дозволяють судити про даний педагогічний і лінгвокультурологічний феномен як комплексної освіти, що включає в себе полікомпонентну структуру, цілісність якої забезпечується взаємозв'язком і взаємозалежністю.

Розглядаючи розроблену нами педагогічну технологію, відзначимо, що крім традиційних для всіх педагогічних технологій властивостей (системність, цілісність, відкритість, гнучкість, керованість, ефективність, продуктивність), її відмінними рисами є інтегративність (наявність якостей, притаманних технології в цілому, але не властивих жодному з її елементів окремо, а також міждисциплінарність змісту, взаємозв'язок теоретичної та практичної складової лінгвокультурологічної підготовки студентів), прогностична адекватність (операційна заданість ступеня адекватності технології), педагогічна валідність (наяв-

ність критеріальної бази, що дозволяє визначити ступінь ефективності моделювання та реалізації досліджуваного процесу, відповідність блоків технології конкретним частинам процесу формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ).

Висновки і перспективи. На основі системно-діяльнісного, компетентнісного і процесно-культурологічного підходів нами розроблена структурно-функціональна педагогічна технологія формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ, що включає в себе структурні компоненти (мотиваційно-цільовий, змістовно-процесний і оцінно-результативний блоки), які виконують кожен відповідні функції (ціліпокладальну, діагностично-прогностичну, мотивувальну, особистісно-творчу, комунікативно-когнітивну, аксіологічну, діагностико-коригувальну, стабілізаційну і рефлексивно-стимулювальну). Педагогічна технологія характеризується, окрім традиційних для всіх педагогічних технологій властивостей (системність, цілісність, відкритість, гнучкість, керованість, ефективність), відмінними особливостями – інтегративністю, прогностичною адекватністю і педагогічною валідністю. Розроблена педагогічна технологія покликана забезпечити формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ під час навчання у вишах.

Список використаних джерел

1. Дичківська, І. М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум : навч. посіб. / І. М. Дичківська. – Київ : Вид. дім «Слово», 2013. – 448 с.
2. Олійник, П. М. Передові педагогічні технології, дидактично-методичні особливості та можливості їх. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі : [навч. посіб.] / [за ред. С. У. Гончаренка, П. М. Олійника]. – Київ : Вища школа, 2003. – 323 с.
3. Освітні технології : [навч.-метод. посіб.] / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; [за ред. О. М. Пехота]. – Київ : А.С.К., 2004. – 256 с.
4. Освітньо-культурний простір України : філософські, історичні, культурологічні аспекти : монографія / О. Р. Кануннікова, П. В. Квіткін, В. А. Кротюк, Р. С. Мариняк, І. Г. Мухіна, О. Ю. Панфілов, Л. В. Піддубна, О. О. Савченко, С. М. Соболева, О. В. Чумак, М. А. Шум; [за заг. ред. О. Ю. Панфілова]. – Харків : Майдан, 2012. – 300 с.

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу : 05.01.2017

Давидченко І. Д. Теоретическое обоснование технологии формирования лингвокультурологической компетентности будущих воспитателей дошкольных учебных заведений.

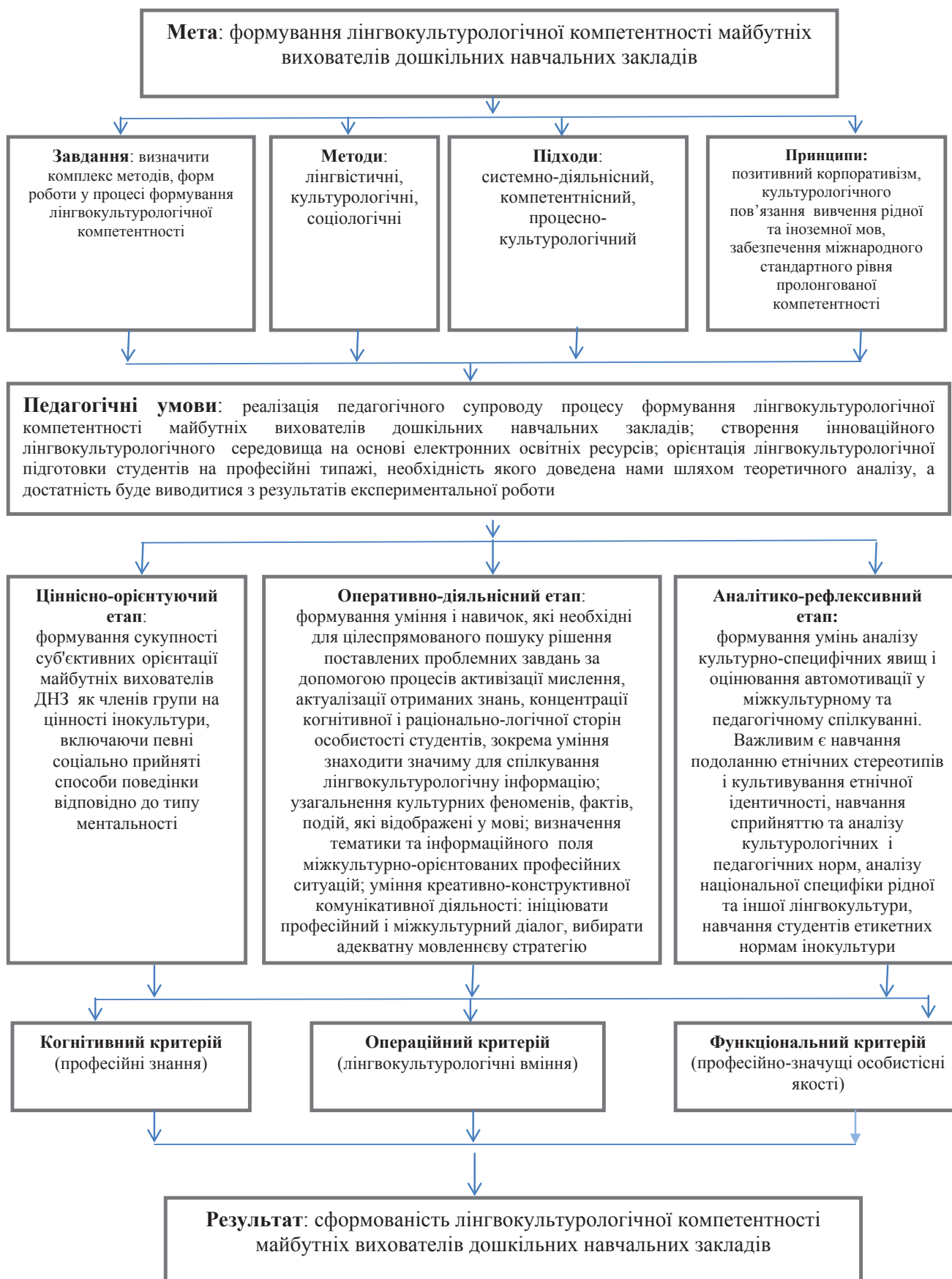
А Рассматривается теоретическое обоснование технологии формирования лингвокультурологической компетентности будущих воспитателей дошкольных учебных заведений. Анализ научно-педагогического дискурса показывает, что реализация формирования лингвокультурологической компетентности будущих воспитателей дошкольных учебных заведений возможна при условии разработки и внедрения специально скорректированной образовательной технологии.

Ключевые слова: лингвокультурологическая компетентность, педагогическая технология, профессиональная подготовка, профессиональное мастерство, будущий воспитатель.

Davidchenko I. D. Theoretical substantiation of formation of technology competence linguistic and cultural competence future tutors of preschool institutions.

S The article discusses the theoretical basis of technology of formation linguistic and cultural competence of future teachers of preschool educational institutions. The analysis of scientific and pedagogical discourse reveals that the implementation of the formation linguistic and cultural competence of future teachers of preschool educational institutions is possible provided the development and introduction of specially an adjusted educational technology.

Key words: linguistic and cultural competence, teaching technology, training, professional skills, future teacher.

➤ Рис. 1. Педагогічна технологія формування лінгвокультурологічної компетентності вихователів ДНЗ